

Tanja Kragujević

DUH DOBROG MESTA

Nekiput je potrebno da prođe mnogo godina da jasno sagledamo šta je činilo okosnicu našeg lelujavog bivanja, srž naših bića.

Spadam u one koji retko sa strašću pretražuju albume i fotografije, još ređe sa užitkom slave jubileje, forsirano se sećaju. Prednost dajem aktualnom potezu i zamahu, onome što mogu učini odmah, danas, ili pripremiti za sutra.

Pa ipak, na određeni pozivni zvon, jednog trenutka ili zbira godina, ne ostajem ravnodušna. Od pet decenija Polja, ispostavlja se, bar četiri pripadaju i meni, kao čitaocu i pesniku – to je jedan od oblika moje autobiografije za koju marim, jedna priča o književnom odrastanju, o kojoj opet, bolje od mene, govore datumi.

U vreme kada sam gimnazijska i studentska leta provodila u ravnici, gradila i sebi tumaćila oblike od peska, u mladalačkoj ćutnji koja istovremeno zastrašuje i budi različita hibernacijska obećanja, Polja su već uveliko za mene bila kulturna metropola. Izrastala sam već iz rubrika srednjoškolskih i studentskih glasila, i za mene je dvobroj leta 1966 (juni-juli, god. XII) odista značio književnu inicijaciju. U tom broju ovog "lista za umetnost i kulturu" bilo je publikovno nešto od mojih stihova koji će činiti važan deo buduće moje, prve zbirke. To prisustvo u listu već izgrađene i čvrste reputacije, stvorio je u meni upravo onaj doživljaj koji sve metropole pobuđuju. Bila sam malena, ali, eto, osvedočeno prisutna tačka u plimi vrednosno otvorenog sistema, koji ostavlja malo prostora samozadovoljstvu, pre bi se reklo, izvodi na crtu, stavljajući jedan mlad i ranjiv stvaralački model na prvu probu. Već je jedan od narednih dvobroja (januar-februar, br. 101/102, god. XIII), jasno predočio tu situaciju koja ne podleže nikakvim garantijama – oglasivši prvim kritičkim prilazom (Pero Zubac, "Književni imenik") moju skromnu nazočnost, koju budućnost, nije se tada znalo, može osporiti ili utvrditi – izvlačeći tako prvu i neizvesnu nit uz koju će se uplesti potonje moje pesničko postojanje.

Ništa stvarnije nije za mene bilo od te i takve osvedočenosti. Ali naravno, i uvida u stvaralački zamah koji su nudili drugi, na stranicama Polja, u ukupnom sazvežđu tadašnjih uspešnih glasila. Tu su se ukrštale putanje jedne zemlje čiji su se udaljeni regioni susretali u svom raznoglasju, prožimajući se neusiljeno, a upravo je poezija bila zanos čitavih generacija uverenih da njome, ili zahvaljujući njoj, nepogrešivo osećaju zbilju, ili da je bar bolje i širokogrudije vide – toliko čak, da se činilo kako se, u auri njenog isijavanja, pojave i stvari obuhvaćene najprisnijim dodirima i razumevanjem mogu i menjati, ili istinski preobraziti.

U tom pogledu, ovo razdoblje je neponovljivo – zbog jedne pesničke večeri selili bismo se u drugi grad, promocije značajnih glasila ispunile bi salu neverovatnim brojem posetilaca, kulturni karavani imali su značaj uspelog letovanja ili današnjeg dobro pripremljenog pop-koncerta. Duh tih godina, tokom budućih fraktura i fragmentarizacije realnog sveta i sve snažnije vladavine medijskih opsena koje smo iskusili, ostaće neobični, gotovo raritet-

ni dokument o dinamičnoj razmeni različitosti i jedinstvenoj volji za zajedničkim a pri tom otvorenim prostorom.

Isto tako, čitati Polja značilo je sticati osvešćenost i prosvećenost unutar varoških i urbanih, ili univerzitetskih sredina, njihov vlastiti legitimitet, u spektru svih razlika osvajati svako ne unisono, ali veoma blisko, bitne kulturne repere, dopirati čak, rekla bih, do obzorja metaknjiževne svesti. Jer, kako bi rekao Eko, "pored mnogih važnih estetskih razloga, čini se da ljudi čitaju i zato što im fikcije daju osećanje da žive u svetu u kome se pojam istinitog ne dovodi u pitanje, za razliku od stvarnog sveta, koji se čini prepun laži". Ali upravo ta "privilegija istinitosti", kako je naziva Eko, koju stvara fiktivni svet, daje nam, takođe, i neka merila koja nam pomažu da dovedemo u pitanje isforsirana tumačenja svega, realnosti, koliko i samih književnih tekstova.

Kada su Polja u novoj seriji, postala "časopis za književnost i teoriju", ta lekovita svojstva čitanja postala su još izraženija, na nov način pokrila su čitave razvaline obmana i zbilje koja nas je uistinu udaljila od tokova sveta, ali i svesti o nama samima. "Teorijsko" je u usmerenju ovog časopisa donelo nužnu dimenziju samodistance, samosagledavanja, sa svim pratećim zaprekama i dilemama koje nudi pogled iz drugog i drugojačijeg prostora. Jer logos i jezik "drži odstojanje prema onome što neposredno nadire, slobodan je u izboru dobara i slobodan za znanje istinitog". Verujem Gadameru, da je, u ovom sledu razmišljanja, "teorijsko biće" preduslov obrazovane svesti. Verujem da je to "svest koja je naučila da domišlja tačke gledišta drugih i da traži sporazum u zajedničkom i opštem".

Ne znam da li je činiti to danas teže nego što je bilo pre, ali sam uverena da je neophodnije. Jer književnost, aktualna i naša, jednako kao i prevodna, a isto tako i reč i misao, tvore dvojnu tačku stvaranja. Okidač koji u dodiru uvek stvara više. Tako i mapa novosadskih ulica na koricama Polja nije tek dizajn, već poruka, preuzeta iz rodnog grada kulture obeleženog spletovima nezaboravljenih i posve različitih spisateljskih imena – Gorki i Skerlić, Miljanov i Antić, Veljko Petrović i Desnica, Zmaj Jova i Ostrovski, Laslo Gal i Šekspir – toponimi su ovog i onog sveta i vremena, jedne, ili neke sasvim druge stvaralačke opcije i poetike.

A među koricama samog časopisa jedna takva, paradigmatična mapa, istinsko je mesto dobrog duha. Jedan moguć život.

SUMO

IDENTITET

U nečemu moraš rasti.
U stablu oraha. Devojčetu
sa mindušom putujućeg
telefona. Kome diktiraš
uputstva za opstanak.

U nečemu starom
kao detinjstvo. I tako
malom kakav zna biti
i sam rast na prvom
i zadnjem koraku.
Kome ćeš zatrebati.
Kao prašak kalcijuma.
I svetlost fotosinteze.

U dan otvorenih vrata
trebaće nekoliko reči.
I ja tebe ljubim. Promucati
između dve sekunde
dva jarka sveta.

I neku spasonosnu misao
podići. Kao zastavicu. Kad
put ti preseče crni kombi.
Pogrebne usluge Radović.

U dan zatvorenih vrata
biti kaktus na stolu.
Zlatna ribica.
Vozačka dozvola.
Overen recept.
Mrlja vina od malina.

Prsten sa biserom
večne ljubavi.

Identitet svega
u čemu rastao si.

Kao kandilce
u srcu ruže.

SUMO

Ništa ne zbrajam.
Ni na šta ne računam.

Posedujem livadu
sa travkama što seku
kao divlji konac.

I polovni taksi
neprijavljenih misli.
Što premešta me
od jednog do drugog
neprežaljenog mesta.

Od jedne do druge
tame u koju upirem oči.

Potopljena sam
radionica insomnije
u kojoj dragovoljno
dežura duša.
I bez mnogo buke
spasava republike
snovidovne unije:
ono što bejah i što jesam.

I ono što ne mogu biti.
Astralno telo domovine
što je dok sam

od nje sačinjena
u sebi rasla
deo po deo nestajala.

Sakupljam tragove boravka
iznajmljene na tren
pod mojim imenom
na goloj vodi
na razvejanom otoku
pod suncobranom
kog obara vetar.

Ja sam letnji puh
u nepremerenoj svili
koju sa drugog kraja
zimzelene žudi potkrada
drugi letnji puh.

Lovimo na čistini
istu perlicu vazduha.
Srž lešnikove školjke.

A gozbe nigde:
svakoga jutra moram
iznova stvoriti dan.

Ja sam sumo rvač.
Hvatam se u koštac
sa sumo planinom.

Bez svetog svitka.
Bez pirinčevog pljuska.
Bez vidljivog smisla
i razumne namere.

Bez ičeg.
Sem potrebe
da postojim.

STANICA DELFI

Jutro je.

Budi me moj Apolon
Pretraživač.

Stanica Delfi.

Ništa o sebi
znala ne bih
kad biti mlad
ne bi značilo
biti star.

Pod vitaminskom
maskom na licu
nositi mikenski prah.

Slavljeničke svećice
gasiti dahom Mnemosine.

Jer opstaje sve.
I ništa posve. I trajno.

A znanje je zaključan
program. Ako je ključ
pod otiračem provajdera.

Tek doživotni kredit.
Ispod neispłaćenih
memorijskih rata.

Za dlaku izgubljen.
Izbrisan melenijum.

POZIV

Neko je odaslao poziv.
I te večeri u prozore
stavismo svjetiljke i sveće.
Topli med interne vasiona.

Molitven. U noćnoj tišini.
Poput poezije. Nemoćan.

Jer sutradan već u logorima
istoka severa zapada i juga
mladi vojnici zaigraše kanastu.
Umesto karata isukavši žilete.

Sve presečeno prštalo je.
Zasipajući nebo zvezdama
od krvi. Plimama. Od žara.

I do sada smo imali mrtve
grcala je sen života. Grleći
porodicu za večerom smrti.
Jasno se čulo kada je rekla:
Sada su naše grobnice javne.
Slobodni smo. U pustinji.

Dovoljno da otvorim prostor.
Između tri rebra. Za Čoveka
Dete i Ženu. Da glasom praznih
usta sa preosetljivog nepca
pesme ustvrdim: život postoji.

Jedva održiv. Nalik dimu.

I ne čekajući drugi ni bolji
kao u lovu mrežom
vidljivim učinim njegov
vlastiti naum postojanja.

Blaga i detinjasta čuda.

Poput ovih vrabaca
što s cvrkutom ispiju
jutarnje suze. Upliću se
u razgovor dvoje prijatelja.
Na toj barci. Sred ogledala.

Koje je između ovog i onog
treptaja oka u rasulu
razglobljenog i smrtnog
poput nerazblaženog vina
među venama razapeo Dunav.

POTPIS

Svemir je snažan i čist.
Naučio je gubiti.

I njegova muzika
menja se. Od visokog
dura do niskog mola.
Treptajima nedostupnim
našem uhu.

Njegovi perkusionisti
prstima svetlosti
pomažu u porođajnim
salama prepunim zvuka.
Iznova stvaraju. Obnovivu
smrtnost. Poljubac
moćniji od našeg sveta.

A njihova kćer i mati
moja Kugla obavijena
koprenama veletrgovina
raspušta pčelinjake.
Ne čuje. Niske oktave
svetlosnih godina.

Na kućnom pragu
dočekuje nas dok se
iz lake vožnje vraćamo
sa šumom u kesama.

Ispraća nas u kovčezima
što klize hitro. Uličnim
sečivom. Večitog januara.

U rojevima znakova
neobeležena rastu
svakidašnja groblja.
Sa centralnom alejom
sred bića. Gde pijem
kafu sa snegom.

Ponekad samo sneg.

Listajući četiri stotine
aboridžinskih jezika.
I kroz odaje izgubljenog
pronoseći po neku reč
koja pamti. Imenice
koje ne izgovaram.

Prećutanu odeću za sreću.
Potpis baštovana: bočicu
kvi anonimnog davaoca.

Na bespuća otpornu
patuljastu ružu.